

ותדע כי אלו שלשה דברים שהם התורה והעבודה וגמילות חסדים, כמו שהיו אלו ג' דברים ג' עמודי עולם. נתנו לג' אבות שהם אברהם יצחק ויעקב שהם ג' יסודות ואבות העולם, ולכך ראוי שיהיה להם אלו ג' דברים שהם יסודות ועמודים לעולם. חזו כי תמצא גמילות חסדים שהיה מדת אברהם, כמו שבאר בכתוב שהיה זריו בכל גמילות חסדים, והיינו קבלת אורחים, וכן ממה שהכתוב אומר ויטע אטל בבאר שבע ודרשו ז"ל (סוטה י' ע"א) פוגק או פרדס למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וכתוב (מיכה ז') תתן אמת ליעקב ולאברהם

אבל טעם דבר זה, כי אלו ג' עבירות הם הפך אלו ג' דברים שהעולם עומד עליהם, כי אין ספק כי ע"ז הפך העבודה שהיא אל השי"י ושפיכות דמים היא הפך גמילות חסדים, כי זה מטיב לאחר ועושה לו דבר שאין צריך לעשות, ושפיכות דמים מאבדו לגמרי, וגלוי עריות הוא הפך התורה כי כבר בארנו למעלה כי מעלת התורה שהיא השכל נבדל מן המרי לגמרי, ואין דבר שעל ידו נאדם נבדל מן החמרי רק ע"י התורה השכלית ואין צריך לזה ראייה, והפך זה ג"ע שהולך אחר זנות שהיא ג"ע וזנה הולך אחר החמרי עד שהוא נחשב לגמרי כמו בהמה וחמור, וכן או"ל כי מעשה הזנות הוא מעשה בהמה, ובמס' סוטה (ט' ע"א) מפני מה קרבנה של סוטה מאכל בהמה שהיא מן השעורים אמרה תורה היא עשתה מעשה בהמה ולפיכך קרבנה מאכל בהמה, ולדבר זה אין צריך ראייה כי הזנות מעשה בהמה חמרי, ועוד אמרו ז"ל (שם) כי תשטה למה נאמר ללמד שאין המנאפים מנאפים עד שיכנס בהם רוח שטות ע"כ, למדנו מזה כי אין הולך האדם אחר זנות רק כאשר יכנס בו רוח שטות שהוא כמו בהמה בעלת חומר ואז יש ניאוף, ולפיכך הזנות של גלוי עריות הוא הפך מדריגת התורה שהיא תורה שכלית והזנות מעשה חמרי, ולפיכך באלו ראוי שיהיה נהרג ואל יעבור, כיון שקיום האדם על שלשה דברים השנויים כאן שעל ידי שלשה דברים העולם עומד, ובהפך שלהם אין לאדם מציאות כלל, ואם ירצה לעבור ואל ינהג, הרי על כל פנים נחשב כאלו אין לאדם מציאות, ומוטב שימות זכאי ואל ימות חייב, כי כאשר הוא הפך הטוב כאלו אין לו מציאות כלל, ואף על גב שהוא באונס, מכל מקום כיון שאלו דברים נוטים מן המציאות לגמרי לא שייך לומר וחי בהם ולא שימות בהם, כי באלו עבירות הוא עצם המיתה וההעדר ואין בהם המציאות שהוא החיות כלל ודבר זה בבואר.

חסד ודבר זה מבואר ואין להאריך כלל. יצחק זכה במדת העבודה שהרי הקריב עצמו על גבי מזבח, ובמדרש (ויק"ר פ"ב) אותו היום שהעלה אברהם את יצחק בנו על גבי המזבח תקן הקב"ה שני כבשים אחד בשחרית ואחד בין הערבים שנאמר את הכבש האחד וגו' וכל כך למה בשעה שישראל מקריבין תמידים על המזבח וקוראין את המקרא הזה צפונה לפני ה' זוכר עקידת יצחק בן אברהם מעיד אני עלי שמים וארץ בין גוי ובין ישראל ובין אשה עבד ושפחה קורא את המקרא הזה צפונה לפני ה' זוכר עקידת יצחק ע"כ, הרי כי בשביל העקידה היה העבודה אל השי"י, מפני כי יצחק הקריב עצמו אל השי"י, ולפיכך עיקר העבודה היה ליצחק שהקריב עצמו.

יעקב היה לו מדת התורה כמו שאמר (בראשית כ"ה) יעקב איש תם יושב אוהלים, וכמו שרמזו חכמינו ז"ל במדרש אם לבן גרתי ואחר עד עתה אף על פי כן תרי"ג מצות שמרתי, הרי לך כי יעקב היה לו מדת התורה, ואל יקשה לך הרי אביהם היה שומר התורה דתא כתיב בפירוש אצלו (שם כ"ה) עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמרתי מצותי חקותי ותורותי ודרשו ז"ל (יומא כ"ח ע"ב) קיים אברהם אפילו עירוב תבשילין, חלוק יש, כי אברהם שומר התורה במעשה, אבל למוד התורה היה ליעקב בפרט כי אצלו נאמר יושב אוהלים שזה נאמר על הלומד בה, ועוד אף כי אברהם שמר התורה לא מצינו כי בזכותו נתנה תורה לישראל, אבל בזכות יעקב נתנה תורה לישראל שנאמר (מיכה ט') ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל כשביל יעקב ובשביל ישראל נתנה תורה, גם תבין זה ממה שנאמר (שם) תתן* אמת ליעקב ולאברהם חסד וכתוב (מלאכי ה') תורת אמת היתה בפיהו הרי כי ליעקב נתנה התורה בפרט כי היא תורת אמת וכל הדברים נתבארו במקום אחר.

בין החיים לחיים
כיש לך פני אלה

והוסיף לומר ויהיה מורא שמים עליכם, אחר שהזהיר אותם על האהבה הזהיר אותם על היראה גם, וזה כי מדרך מי שאהב את אחד לבו

קשור בו, ודבר זה מבטל היראה משל זה שאם אחד מזכיר שמו של הקב"ה מי שאהב השיי כאשר ישמע אדם דבר שנאהב לו אין ספק שהוא שמה, ודבר זה מבטל היראה כי יש לאדם שיהיה ירא ויבהל כאשר ישמע הוצאת השם מפני היראה, ולפיכך אמר אף שהזהיר אתכם על אהבה לא יהיה השיי נחשב כמו אהבך אשר אתה רגיל עמו, אבל יהיה נחשב לו כי השיי בשמים ואתה על הארץ, וכך יהיה נחשב לך הקב"ה בשמים ואתה על הארץ ובוה יהיה מורא שמים עליך, ולא תהיה האהבה מבטלת היראה, ולכך אמר יהי מורא שמים עליכם, ולא אמר יהי מורא המקום עליכם, ובכל מקום אצל המורא נאמר יראת שמים ולא נאמר אהבת שמים, כי היראה צריך שיהיה נחשב אליו הקב"ה נבדל ממנו לגמרי, אבל האהבה יחשוב שהוא דבק בו יתברך כדכתיב (דברים י"ט) לאהבה את ה' אלקיך ולדבקה בו, והתבאר דברי אנטיגנוס מבלי יציאה מן הדרך הנכון כלל! וכבר אמרנו כי ראוי מאמר זה לאנטיגנוס בעבור שהוא כולל כל עבודת המקום מאהבה ומיראה כמו שראוי, ומאמר זה בא אחר מאמר שמעון הצדיק שנתן עמודים אל כל העולם, בא עתה לתת אל האדם שהוא בעולם איד יהיה עם בוראו על ידי האהבה והיראה, כי העולם נברא בשביל האדם שיהיה עובד בוראו, והעבודה היא על ידי האהבה והיראה, וכדאי מאמר זה ראוי לאנטיגנוס שהוא אחד במקום שנים, כי עיקר האהבה והיראה יש להם שורש אחד, כי צריך האדם שיהיה אהב השיי ויהיה ירא מפניו וזה שראוי אל האדם, ואין ראוי שתהיה יראת בלא אהבה ואהבה בלא יראת, אבל יש מעשה שיש בו אהבה בלבד ויש (בו) מעשה שיש בו יראת בלבד, אבל האדם ראוי שיהי' (בו) אהבה והיראה ביהוה, ולכן אנטיגנוס שבא להזהיר האדם על האהבה ועל היראה ראוי שלא יהיה חוג עמו, אבל הווגות שבאו אחריהם, אחד מן חוג היה בא להזהיר על מעשה שיש בו אהבה בלבד, והשני על מעשה שיש בו יראת בלבד כמו שיתבאר, ותמיד אחד היה מזהיר על מעשה של אהבה והשני על מעשה שיש בו היראה, ופירוש זה נכון ועוד יתבאר.

(דין יחייב למהות)